

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
ul. Wojskowej Służby Piel
87-100 Toruń, ul. Podmurza 93, tel. 056 24 65 2106
e-mail: fapek@wp.pl www.zawacka.pl
NIP: 16 20 12 19 0000 0000 0000 0000
KRS 0000 190 0000 0000 0000
Nr r-ko: 62 1090 1506 0000 0000 0000 0000

córka Skorwider Ludmilla
40-055 Katowice

Toruń
„Grunwald” PAF
† Czermak Władysław
ps. „Czorny”
vel Czerniak (?)
M: 889/1590 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI

Czermak Władysław

T.N. 889/1590 Pom.

Tomii „Grunwald”

PRP

I/1. Relacja k. 1 s. 1-2

I/2. Dokumenty (sensu stricte) dotyczące osoby relatora k. 2 s. 1-2

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację —

III/1 – Materiały dotyczące rodziny relatora —

III/2 – Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 – Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III/4 – Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 – inne... —

IV. Korespondencja

1) listy: k. 4 s. 1-5

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 6

VI. Fotografie

brak

I. 1) Relacja - relacja córki Ludmiły Skowroder
o ojcu Władysławie Czermalu - list odstępny
z dnia 02. 1987 r.

k. 1 s. 1-2

Szanowna Pani!

Serdernie drzaskuję na list z dn. 11.2.97 i chciałabym uzupełnić pewne nieścisłości w aktach n. Państwa.

A mianowicie naswisko mojego Ojca brzmie: Władysław Czermak, był em. ppłuk W.P. przed wojną - a w czasie okupacji stał posiadacz pseudonim „Czarny”, tak jak w oświadczeniu świadka Czesława Majewskiego, który był przy naprzysiężeniu mojego Ojca w grudniu 1939 r.

Dane osobowe:

Władysław Czermak ur. 13.12.1881 r. w Żelazowie (Czechy) syn Józefa i Anny z d. Reiter, walczył na frontach w czasie I wojny światowej z armii austriackiej. Po utworzeniu Państwa Polskiego wstąpił do armii polskiej.

Przed II wojną światową był em. ppłuk W.P. W czasie II wojny był w walkach pod Lutnem, a po klęsce wrześniowej wrócił do Torunia, gdzie mieszkaliśmy przed wojną.

Już w grudniu 1939 r. wstąpił do organizacji „Grunwald” w Toruniu. Ja jako córka bsdąc przed wojną studentką - zostałam ostrzeżona, że znajdę się na liście wywieszenia na roboty do Niemiec - i z tego powodu natychmiast wyjechałam jeszcze w 1939 r. do Krakowa. Chciałam aby Ojciec wyjechał razem ze mną, bo bałam się o Niego (jako były oficer W.P.), lecz Ojciec związany z organizacją świadomie nie chciał opuszczać Torunia. -

21. XI. 1944 r. został aresztowany, w tym czasie jak mówiła moja Matka było aresztowanych po większej „wypie” około 200 osób. Mieli wówczas

aresztował również moją Matkę, ale po aresztowaniu Ojca zachorowała, a wypadki na froncie niemieckim zmieniły bieg wydarzeń i już pod koniec roku rodziny Niemców zaczęły wyjeżdżać z Torunia.

Podczas okupacji Rodzice byli bez środków do życia. Ja z Krakowa wysyłałam parunki żywnościowe, a brat mój porucznik W.P. w niewoli niemieckiej wysyłał Rodzicom cały swój drobny żołd, który dostawali oficerowie w Oflagu, jak również papierosy z Czerwonego Krzyża, które Rodzice zamieniali na żywność.

Brat mój jako były oficer W.P., był przez całą wojnę w niewoli niemieckiej w Oflagu II, a po zakończonej wojnie już do Polski nie wrócił.

Z mieszkani Rodzice zostali wypędzeni przez Gestapo, a Ojciec miał obowiązek meldowania się co kilka dni w Gestapo.

Ojciec aresztowany 21.11.1944 r. został osadzony w więzieniu w Toruniu, a 21.12.1944 r. wywieziony do Stutthofu i tam zamieszony zmarł 17.1.1945 r.

Ojciec przebywał w II piętrze lub III bloku jako więzień polityczny nr 04612.

Jak już wspominałam w poprzednim liście, w 1968 r. wyplatałam rodzicom Ojca do mającej być napisanej książki o walkach w podziemiu na terenie Torunia i Pomorza i jak dotychczas nie mam żadnych wiadomości o dalszych losach książki.

Proszę jeszcze raz - o ile to możliwe - o przystanie za pośrednictwem postowy książki na ten temat, a szczególnie tam gdzie występuje organizacja "Gruwald" - tam powinien być wymieniony mój Ojciec - jako dowódca regularnie zastępca.

Przepraszam za kłopot - bez wyrazy Szacunku

Skowroder Ludmiła

P.S. Posyłam jeszcze raz ksero "Ośmiadeczenie śmiadka"
2. oraz zawiadomienie z obozu, że Ojciec tam przebywał.

1/2. Dokumenty - Czermała Władysław:

1. List z obozu konc. Stuttgart z 3.01.1945
do Próży Czermała - dot. nazwiska Władysława
Czermała - nr oboz. 04612, ksero oryg.
4 j. niem. kv. 1 s. 1
2. „Oświadczenie świadka” Czesława
Majewskiego z 10.04.1969 - dot.
działalności W. Czermała, kserokop.
oryg. kv. 1 s. 2

Konz. Lager Stutthof
Kommandantur
Aktz.: KL.Stu.14k/5

Stutthof, den 3.1.45.
b.Danzig

Betr.: Häftl. Ladislaus C z e r m a k .

Bezug: Dort.Schreiben v. 27.12.44.

~~Herrn~~ Frau
Rosa C z e r m a k
in T h o r n .

Der Häftling Ladislaus C z e r m a k geb.am.....
sitz am hiesigen Lager unter der Nummer. 04.612.....ein.
Nachstehend gebe ich Ihnen einen Auszug aus der Lagerordnung
bekannt, woraus Sie alles Wesentliche ersehen mögen :

Carak III
70
2

" Jeder Häftling darf im Monat 2 Briefe oder Postkar-
ten empfangen und auch absenden. Ein Brief darf nicht
mehr als 4 Seiten á 15 Zeilen enthalten und muß über-
sichtlich, in deutscher Sprache geschrieben und gut
lesbar sein. Postsendungen, die diesen Anforderungen
nicht entsprechen, werden nicht zugestellt. Pakete mit
Lebensmitteln und Leibwäsche dürfen zu jeder Zeit und
in jeder Menge empfangen werden. Einschreib- Wert- und
Exprespakete werden nicht angenommen und gehen an den
Absender zurück.
Geldsendungen sind zulässig, müssen aber durch Postan-
weisung erfolgen. Geldeinlagen in Briefen und Paketen
sind verboten. Gleichfalls verboten sind Mitteilungen
auf den Postanweisungsabschnitten.
Anfragen über Entlassung sind zwecklos. Die Zusendung
von Bildern und Photos ist verboten. "

Bei allen Sendungen ist streng darauf zu achten, daß die An-
schrift und die Häftlingsnummer genau und deutlich angegeben ist.
Bei genauer Befolgung vorstehender Bestimmungen werden unlieb-
same Vorkommnisse und unnötige Schreibereien vermieden.

Der Lagerkommandant
I.A.
[Signature]
Hauptsturnführer.

+
Chruschtski alle hands
Lurasin 31
Hemmer (Wtasna wille)
był w Toruniu 19. IV. 45r
+ Tatyniek 17. I. 1945 pumar
Ostefur...
od W. Chruschtski

Czesław Majewski
ps. Wincenty Ochota
Toruń, ul. Strumykowa 6

(Nazwisko, imię, pseudonim i adres
wydającego oświadczenie)

Nr. leg. 041661 By

Toruń, dnia 10.04 1969 r.
(miejscowość)

Oświadczenie świadka

Jako uczestnik(~~czka~~) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową od — do): Grupy Wojskowej "Grunwald w Toruniu w latach 1939 - 1945 i więzień Obozu Koncentr. Sztutthof Nr. P 37508

świadom(a) odpowiedzialności karnej za prawdziwość podanych niżej przeze mnie faktów

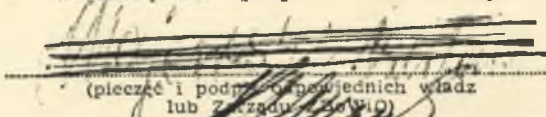
o s w i a d c z a m

Ob. płk Czermak syn (~~czka~~) Władysław

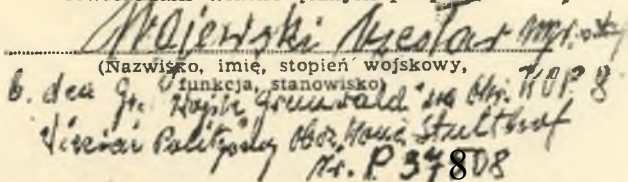
urodz. dnia _____ 19____ roku w _____
jest mi znany(a) osobiście jako uczestnik(czka) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową oraz okoliczności, w których świadek zetknął się z otrzymującym(cą) oświadczenie i czasokres od — do): należał od grudnia 1939r do listopada 1944r. do Ruchu Oporu w Organizacji Wojskowej "Grunwald w Toruniu. W mies. grudniu 1939 r. wstąpił do Organizacji i został zaprzysiężony przez dowódcę Grupy majora Cerklewicza Marcelego w obecności mojej pod pseudonim. " Czarny ". W listopadzie 1944 płk Czermak został aresztowany przez Gestapo w Toruniu i osadzony w obozie konc. Sztutthof jako więzień polityczny.

Wyżej wymieniony(a) posiadał(a) pseudonim _____ i pełnił(a) funkcję — brał(a) udział (w tej części opisuje się: przebieg służby i działalności w czasie walki z okupantem hitlerowskim, pełnioną funkcję, stopień wojskowy, w jakich był(a) oddziałach, grupach, placówkach, pod czyim dowództwem, kierownictwem, udział w akcjach bojowych i innych, w jakich miejscowościach, nazwa obozu itp. wszelkie zmiany i czasokres od — do): Od grudnia 1939r. do listopada 1944r. płk Czermak Władysław pełnił funkcję jako d-ca Oddziału dywersyjno-sabotażowego i wywiadu węzła kolejowego PKP Toruń-Główny. Członkowie jego Oddziału wykonywali dywersję, sabotaż jak blokowanie zwrotnic kolejowych, dosypywanie opiłków szalowych do łożysk wagonowych do oleju. Wiercenie dziur w podłogach wagonów kolejowych towarowych krytych w których zboże było luzem ładowane i w czasie transportu wysypywało się. Unieruchomienie sygnałów kolejowych, przerywanie linii dopływu prądu. Prowadzenie wywiadu dotyczącego transportów wojskowych na wschód. Płk Czermak zmarł w lutym 1945r. w obozie Stutthof na skutek doznanych ciężkich tortur zadanych przez Gestapo Obozowe.

Własnoręczność podpisu stwierdza się:

(pieczęć i podpis odpowiedzialnych władz
lub Zarządu (ZS/W/O))

Prawdziwość powyższych danych
stwierdzam własnoręcznym podpisem

(Nazwisko, imię, stopień wojskowy,
funkcja, stanowisko)
b. dec. p. Wojciech Grunwald na Okr. WOP 8
Wiceprzewodniczący Oboz. Konc. Stutthof
Nr. P 37508

IV/1. Korespondencja bićipca - Czermak Władysław

- korespondencje od Komenda Pomocnego
(kserokopie listów z dn. 7.04.68 r.
i 19.05.68 r.) str. 1-2 k. 2
- list L. Skovrida do E. Zawackiej
z dn. 17.10.96 r. (oryginał dup.) str. 3-4 s. 1
- pismo z Fundacji z dn. 11.02.97 r.
(kopie komputerowe) str. 5 s. 1

Toruń 7 IV 1946 r

Stosownie Pani!

z całym szczerem i uprzejmą prośbą o przesłanie
mojemu adresowi zdjęcie pań i ich rodziny
nie z roku, ni więcej arystokratów.

te obywatelności mamy i w oborze też
my przez M. O. N. książkę potrzebne
jest do wypełnienia.

że nie może być w mundurze, albo cywilne
my w mundurze Austriackim, ale ojciec
a walczył o wyzwolenie Polski.

Jeżeli te sprawy pewnie z armii polskiej
właśnie Majewski zemiętkali w Toruniu.

Był z panem Tetunem był w oborze je
zamiast walczyć pod dowództwem

ni Tetuna, ale murem, niekiedy
nieśmiało bo byli na moim tropie i wrocili

Anglii 1946 r prozę niemiłosiernie o
zetrzeć bo książka ma iść do druku

o druku.

Prozę o rybki odpis
z przetworzeniem
Romocki

mój adres
wrod Romocki
Toruń
Miejka 48 m 1

Toruń 19. V. 68 r.

2.

Szanowna Pani!

Dwa listy i dwa zdjęcia z podpisowaniem
Asymetium. Wzajemność przekazałem zdjęcie
do biura historycznego, gdzie opracowywany
jest materiał do książki konspiracyjnej z lat
39-45.

Postaram się go wykorzystaniu zdjęcie
(zrobienie kopii) domyślam się że Pani ostatnie
zdjęcie przysłała, gdyż wyobraziła sobie
określenie nowego postaram się Pani natychmiast
powiadomić. Wierzę że od książki wystąpi
za zasięgi Pani Tatumia o odwołanie po
imiennie które będzie przekazałem Pani
Pisze Pani że będzie Pani w Toruniu
więcej pracy mnie odwieźć
Łgocę serdecznie pozdrawiam

Pomocni.

List do E. Zamechnej

Katowice 14 października 1996

Wpłynęło dnia 27.11.96 3.

Ldz. 1416/1996

Szanowna i Droga Pani!

Wcieszyłam się - czytając w „Kobierce” Lypcu
z dn. 21.9.96 wywiad z Panią i mam nadzieję
że dowiem się od Pani historii walki pod-
ziemnej AK na terenie Torunia.

Ojciec mój Władysław Czermak b. emeryt.
pułk W. Pol. mieszki - po wkroczeniu Niemców
pozostał w Toruniu i od grudnia 39 roku, aż
do chwili aresztowania tj. 21.11.1944 brał
udział w walce podziemnej. Po areszto-
waniu został wywieziony do stutthofu i tam
zauważony.

Todoleuc została wydana książka na
temat walki podziemnej na terenie
Torunia względnie Pomorza.
Pisał do mnie w roku 1968 p. Pomocki
Konrad - Toruń ul. Matejki 49/1, lecz mioty
próbowałam potem nawiązać kontakt -
ale było bez odpowiedzi. Przypuszczam, że
jakiś abbo nie żył, albo został przez kogoś
zastraszony.

Dlatego b. Pani proszę o wskazanie
tytułów i autorów Książek - o ile takowe
zostały wydane, względnie jeśli „Archiwum
Pomorskiej Armii Krajowej” jest w posia-
daniu kilku egzemplarzy, o przystanie
za zabiciem pocztowym na mój adres.

Będe bardzo Pani wdzięczna i zobowiązana i dziękuję Pani dużo, dużo zdrowia i siły, aby te piękne plany, przez tyle lat skrywane - ujrzały w 100% światło dzienne. Moja Matka po śmierci Ojca władze PRL nie chciały wypłaci emerytury po Ojcu.

Jako ja osobiście mieszkałam przed wojną z Rodzicami w Toruniu i tam w 1937 r. zdałam maturę przy ul. Siemkiewicza. Potem praktycznie pozostałam się z Toruniem, po maturze kontynuacja studiów i cały okupację spędziłam w Krakowie. Obecnie jestem już stara i po przebytem parę miesięcy temu zawale.

Jako najbardziej Panię podziwiam podziwiam również wszystkich organizatorów sesji naukowej i dziękuję z całego serca wiele zdrowia i siły.

Skorwider Ludmiła
40-055 Katowice

W załączeniu posyłam ksero

- 1) oświadczenie świadka
- 2) 2 listy p. Romoskiego

Ldz 199/A/97

Szan. Pani

Ludmiła Skorwider

40-055 KATOWICE

Sz^onowna Pani !

W imieniu p. prof. Elżbiety Zawackiej dziękuję za list i informacje o Ojcu Pani, Władysławie Czermaku. Niestety w zasobie naszego Archiwum występuje jedynie wzmianka w tzw dokumentach CZ. Majewskiego (tu nazwisko zniekształcone - Czerniak, ps. "Czernych", z-ca szefa dywersji i sabotażu w Polskiej Armii Powstania, aresztowany we wrześniu 1944 r. zamordowany w obozie Stutthof w lutym 1945 r.).

W związku z tym zwracam się do Pani z uprzejmą prośbą o napisanie relacji o Ojcu wg załączonego schematu. Przesyłam również informacje o naszych wydawnictwach. Jeżeli jakaś pozycja zainteresuje Panią, można ją u nas zamówić.

Łączę wyrazy szacunku

Dokumentalistka

mgr Hanna Marcinkowska

T: M-889/1590 Pom.

Tomni

Czermak Władysław

V. Szarty informacyjne

k.6

Czerwik
Ozetnickie Madystaw pik.

Toni
Grunwald

2-cz. repta dyn. sobot. 1939 - IX/44

Wazkiewicz Z., z dziejów miasta gomu...

Rocz. Tor. 15 s. 53

RP-94

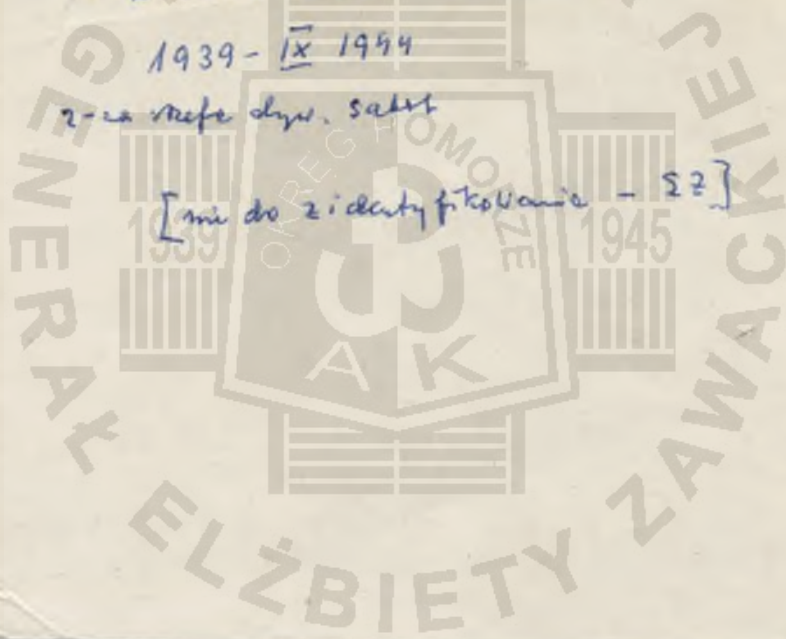
ptk Czarniak Władysław
w „dokumencie” Warkurka

Toruni
Gromadki

1939 - IX 1944

2-ka wstępn. sakt

[nie do zidentyfikowania - 22]

Toruni
PAP 3

+
1945

ppłk Czemiński Władysław ps. Czemiński
ppłk z konspiracji, z-ca szefa dyw.
sab. 1939 - IX 1944, aresztowany
IX 1944 → Stutthof, zmarł w obozie
II 1945

wop dokumentu ca. Hajewskiego

K.G.

TORUN 4
PAP

+
1845 pprk. CZERNIAK WŁADYSŁAW

ps. "Czermych" → stopień komsa. prk. →

szeft. dyw. sab od X. 1940 - VII 1944. →

aresztowany VII. 1944 → Stutthof
zamordowany II. 1945.

mg. dokumentu^{II} Ce. Majewskiego

II. Zaw.

a ptk (Czerwik) Władysław Tomi 20 5
"Grunwald"

scia szefa sabotażu kpt. Czesław
Majewskiego ps. mjr Wincenty
Ochota.

zob: pr. mjr. W. Beszyński, Poznań-
skie org. komp. w m. Toruniu w
l. 1939-45, s. 34, bibl. Fund.

WS. X4'04

Czerwiak (popr. Czermak
Wiardystaw)

Toruni 6
PAP

zob. Gajsiomowski A., Polska
Armia Powstańcza..., Toruń 1997.
s. 26, 104-105.

ML. 81'14

Czerwik Wiadyslaw

